

המזכיר

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד)
באותיות פטיט 40 הלר.
במודעות הנכפלות יורד המחיר כפי הערך.

הארמיה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32,
Kraków.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:
לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50
באשכנז:
לשנה 7 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרין

Kraków, 1 Lipca 1904.

גליון י"ב.

קראקא, י"ח תמוז תרס"ד.

אל הקוראים.

הגליון הזה הוא האחרון לרבע השנה ונעיר את אלה מהמנויים על „המצפה“ שקבלו מגליון א' והלאה, כי תם זמן חתימתם ויאלילו למהר לשלם בעד הרבע השנה למען לא יהי הפסק במיטלוח הגליונות לידם.

להלל את „המצפה“ ולהבטיח תקונים טובים אין צורך, כי הקוראים ראו את עמלנו להשביח את העתון העממי האחד שלנו בשפת עבר, והרשות לנו לקוות, כי אלה, שהואילו לחתום על הרבע הראשון לא ימנעו מלחתום גם להבא, למען יוכל העתון להתקיים ולהוסיף על טוב איכותו ועל כמותו.

דברים שבלב.

א.

הוסר המסור, נקדע סגור הלב ואנחנו רואים דברים, שהיו מכוסים עד כה, שהיו נעלמים במעמקי לב אדם ולא עלו על שפתים. זה שנים אחדות חרדו כל קהל הציונים מפני יסודות מהרסים מתוך צעירי רוסיה, שהסתפחו בהסתדרותם, יסודות, שהיו נכונים להסתפח בקהל האנרכיסטים, כי הם נוטים מטבעם או מתוך הליחן החוק, שסבלו תחת מלכות הרשעה, להריסה ולהשחתה כאיזה אופן שהוא. אותות שונים העידו זה כמה, כי אין חלק יודע

לנחון להרפים בתב-ודוי של אחד הצעירים (כפי הנראה רק כדי לתת חמר לזכוכה הרש, מבלי לחשוב לתיצאות הדבר). כו מגלה הכותב את כל לבו, מוציא את כל ספקותיו, מראה בלי כל כהור את תאוותו להרום ולנתוש. הוא שואל על מהות היהדות ועל תכליתה את כל השאלות, שכבר נשאלו מאות פעמים מאת אויביו. ביהדות יש ממש וצורך למסור נפשות עליה ולסכול בעבודה מצרי שואל רק למאמינים במקורה האלקי ובקדושת המצות ובעתיד גדול ורם של עמנו, אבל אחרי שכטלו האמונה והתקים — כן הוא שואל — איזה צורך יש בה ולאיו תכלית יסבלו מליונים יהודים כל כך? (והוא מעמיד עצמו כמדמה, שכל עמנו עומד בענין אמונה ובענין שמירת המצות על נקדת-מצבו). אף היהדות הלאומית אינה כראית לו, לתת תשובה על ספקותיו. הוא יודע אמנם את התשובות, שהשיבו הפילוסופים היהודים על שאלותיו, אבל בלן דחוקות בעיניו והוא תובע מהיהודים המשבילים אחת משתים: או לתת לו תשובה ברורה המתישבת על הלב או — לעזוב את היהדות, שאין לה תקנה עוד והיא רק אסון ומכשול למהזיקים בה ולעולם בלו.

את כל תשובות הפילוסופים הוא מזכיר, אינו יכול אמנם לדחותן בטענות, שיש בהן ממש, ובכל זאת הוא מתנגד להן — בתנועת בתף ובקריאת עט! אבל מתשובה אחת, שהיא העקב, הוא מעלים עיניו ולא לכבוד הוא לו אף להזכירה כל עתוני היהודים ברוסיה כבר השיבו על שאלותיו ותביעתו, אבל תשובות כלם נכללו בדבריו והן בעיניו דחוקות

לשוא — הקושיא במקומה עומדת והוא מכרח לבקש לו עזרה ממקום רחוק. הוא צועד אל הארון, לוקח משם את אחד הספרים, מניחו על הנמרא, פותחו, מעלעל ומעיין בו. האו נא! עיניו אורו, כמו עלתה בהן השמש. ה„פני יהושע“ עוסק בקושיא זו, שגרמה לו עגמת נפש ויסורי המה. משה'לי שואף רוח מלא ריאתו, כמו אחר עבודה קשה, על מצחו מנוחה, החר אשר חסם את הדרך בעדו, הושם למישור, והוא יושב לו על מקומו ומתנועע במדה שוה ולומד בנגון לאמ, לאמ. לעמה משה'לי בצד השלחן השני יושבת אחותו ביילע, או שקראוה בביה"ס בערטא, נשענה על זרועה הימנית וקוראת בספר פולני, רומאן, שהשיגה מאת אדם — סקי, בן הדירקטור של בית הספר הפולני. עתה היא יושבת ומתעמקה בספר אשר לפניו, ולו גם תקראנה בשמה, הצעק בקול, תהפוך את כל הבית, לא תשמע, ולא תדע מה אתה רוצה. היא אינה יודעת כלל באיזה מקום היא יושבת. הנה הגיעה לאיזה קרויזים, עיניה מבריקות פתאם, היא עושה הנועות שונות, לבה בקרבה דיפק בחזקה כבמקבת ולשינה תרנן והיא משמיעה קולות משונות. הנה זה נמרה לקרא, היא צועדת אל הפסנתר, יושבת אצלו ואצבעותיה מדלגות על המסמטים וכל רגשות לבה הסוער משתפכות יחד עם המנגינה הנפלאה.

בני הן.

משה'לי, בחור בן שמונה עשרה שנה, יושב בבית אביו ועוסק בתורה, פניו הורים קצה, על סמרו ועל שפתו העליונה נכרים סימני שער, על ראשו ירמלקה ותהתיה על שתי צדעיו שתי פאות מסלסלות המניעות עד הנוך האון, מתחת המעיל השחור והארון, הקפול על גבו, נראתה שרשרת זהב גדולה ומתחתה תלויות לו צצייתיו הבפולות שמונה ומתנועעות לבל רוח. הוא כפוף לפני הנמרא, ראשו נשען על כף ימינו וקולו אינו נשמע, כנראה מעין הוא בדבר קשה וגם מצחו מעיד על זה, כי נעשה הוא קמטים קמטים ואינו יכול לפתור את הדבר הקשה והוא מכרח לבקש לו עזרה אצל המפרשים החונים על הרפים האחרונים שבנמרא; מעלעל הוא ומחפש. אבל לשוא, כמו החליטו כלם פה אחד, לבלתי נגוע בענין ההוא. משה'לי מעוה פניו, קומט מצחו יותר ויותר, מפיו מתמלסות הברות בודדות בלתי מובנות, כמו בועם הוא על קצר השגתו. הוא קם מעל מושבו, מציג רגלו האחת על הארץ ורגלו השנית על הכסא ומעיין עוד הפעם בהתוספות, ומחכך בהירמקה את ראשו. החבוך הזה אות הוא, כי רבה העבודה במחו, כי כל נלגלי המכונה מרודים לפנות את המכשול מעל דרכו. אבל

פיליטון.

יום.

אל זמר, אל שיר,
כנור, נא דום!
אל תזמר אל תנגן,
כי רע לנו היום.
רע לנו היום,
הימים ימי אבך,
יום נא כנורי,
גם אתה הנבל.
ימי אבך הימים,
חרגן האמה;
אל נגן, אך שיר,
יד לפה נשימה.

ש. י. משאטשקיס.

הוא דוחה אותן בלי טעם, ומהתשובה העקרת העלימו גם הם את עיניהם, גם להם לא לכבוד הוא לטפל בתשובה כמעט המונית. בקרבם הם חושבים בלי ספק על אדות התשובה הפשוטה, אבל כלמת שוא תכסה פניהם, לטפל בדברים, שאין אנשים מודרנים נזקקים להם.

אחרי שגלה הכותב דברים שבלב, גם אני לא אהשך מלגלות דברים שבלב, ואתן פה תשובה, שכהרו כל העתונים תחת לשונם. התשובה היא: היהדות הדתית עודנה קיימת ועור תתקיים, אף שרבים פשעו בה ולא בא עוד סופה וגם לא יבא, כי ערכה לא אבד ולא יאבד גם בשנוי המצב הסוציאלי לטובה. ויש בקרבנו מאמינים באלהים אף בתוך השדרות, שבעמים אחרים אינן מאמינות ואף רבים מהכופרים בפיהם מאמינים בלבם. הדת היא טבעית לא רק בסדר-עולם הנכחי, כאשר ישלוט אדם באדם לרע לו, כי דת ואמונה יש גם לעמים ההיים במצב פראי באופן קולקטיבי, כלומר שבים אהר לבלם ואין עשיר ועני, לוחץ ונלחץ, וכן יהיה תמיד, טבע האדם לא ישתנה. ויש צרך בדת. ואדם הנולד יהודי ויודע מתוך הרגילות ומתוך ההכרה, כי דתו עולה על הדתות האחרות ואלהיו הוא אלהי אמת ובורא עולם ומנהיגו, בעוד שהדתות האחרות אינן מוצאות כל חן בעיניו וכשום אופן לא יוכל לעזוב את אלהי האמת ולכפור בו ולהודות בפיו כאל אחר, שאינו יכול להאמין בו, וגם לא יוכל להתרנל בנמוסי זרים ולהשליך את נמוסי עמו הגבוהים בעיניו הרבה מעל נמוסי כל העמים, והוא מאמין שיבא יום והאמת תנצה וכל באי עולם יכירוה ויכבדו אותו בעבורה — האדם הזה יסבול בעד דתו ובעד עמי את כל התלאות, יהרג, יענה, יתסור, ימסור גם בניו ברצון לכל התלאות ולכל הצער ולא יתיר על דעתו. וכי תעלה על לבו מחשבה, להטיל מעליו את עול היסורים ולגאול את בניו מסבלותם, מיר יזכר באלהיו — ויבטל מהשבתו.

הכותב ב"השלח" כופר במוסר יהודי ולועג לכל המאמינים במוסר נבזה של היהודים. הנעלם ממנו או מעלים הוא את עיניו בזדון, כי הסטימטסיקה של ארצות תבל מוכיחה, כי מעטים מאד בקרבנו עובדי עברה וענושים ע"פ חקי הממלכות, כי מעטים בקרבנו שותי שכור, כי אין היהודי הפשוט מבלה זמנו בשבת ויו"ט בבתי המרוח, כבני גילו עני עם אחר, כי אין בקרבנו נואפים, רוצחי ילדים, שופכי דם ומאבדי עצמם לדעת במדה כל כך מרובה כמו בעמים אחרים. הוא אומר, כי המדות הטובות מקריות הן ושנויי המצב יולירו שנויים

במוסר; אבל במדות טובות כבר היו העברים מצוינים בזמן קדמון מאד, בטרם החלה תולדת היהודים. ישוה נא את המדות המתוארות בתורה באנשים הקדמונים, שאנחנו מתיחסים לבניהם אל מדות האנשים הקדמונים או האלהים הקדמונים, שעמים אחרים מתיחסים לבניהם. משפטי העברים הקדמונים שבפרשת משפטים הם לדעת המבקרים התורה היותר קדמונה שלנו. שם כתוב: כן יפתה איש בתולה מהר ימהרנה לו לאשה, והיום במאה העשרים, אחרי כל הזדככות המוסר האירופאי, מביאים אנשים אסונות נוראים על בתולות ואין דין יאין דין בכל אירופא ואמריקה, לכופ את האישה, לאסוף את הרפות האמללות, שלא תבאנה לירי שפיות דמים. אם תמית הבתולה אז ילדיה יחרצו עליה משפט מות או מאסר, והאישה, שהביאה לירי כך נקי. זהו מוסר הגוים, שר' ש"י איש הורוויץ תובע אותנו להדבק בהם. היש בקרבנו נערות, אשר בקלות-דעת כעגלות כרפתים הן נעשות מניקות והן מוסרות את ילדיהן לבתחלה למיתה, למען תעשינה סחורה בחלב שדיהן כפרות חולבות ממש? ואת המדה הטובה הזאת לא עשתה בנו הסביבה ולא המצב הסוציאלי, כי-אם תורתנו, שר' ש"י מחליט, שכבר בטלה, ואינו מוצא כל מוסר יהודי. לאנשים מבני גילו של הכותב המתנדה, פשיטא בלי כל פקפוק, שבזיון הוא לאנשים משבילים להאמין באיזו אלהות ובהשנחה והוא בטוח, שאין איש משביל בדורנו מאמין ואין האמונה איפא יכולה להיות גורם במעשינו ובבחירתנו אף במשהו. את הכלל הזה קבלו הפקחים ההם מאת משבילי העמים באמת גמורה, שאין לסתרה בשום אופן, וישכחו החכמים ההם, כי עוד יש איזה הברל בין „אמונת הנוצרים ובין „אמונת היהודים. את הראשונה אי אפשר להתאים אל השכל ואל המדע, ע"כ פשיטא שאיש משביל אינו מאמין, אבל אמונתנו מתאימה אל כל פילוסופיה וביחוד אל יסוד הפילוסופיה החדשה של שפינוזה ואין פשיטא כלל שאין שום אמונה למשכיל יהודי.

לא-זקן.

ענינים מדיניים

המלחמה. בשבוע הזה הגיעו שמועות משהו מפלות חדשות של צבא רוסיה, אחת בים ואחת ביבשה. בליל 24 לחדש יוני יצאו מנמל פורט-ארטור מצי רוסיה חמש אניות-סוככות (קרייצר), שש אניות-

מגן, 14 אניות מוקש, להמלט מפורט-ארטור, שכבר התיאשו הרוסים ממנה וכפי הנראה להתחבר עם צי ולאדיבוסטוק המצליח. אניות יפן צפו לקראתן ולמרות יריות הרוסים השליכו היפנים מטרפות על צי רוסיה ויטביעו אניות מגן אחת, „פערעשוועט" שכה, לגמרי ואנית מגן אחת עם אניה סוככת אחת השחיתו עד שלא תצלחנה עוד למלחמה. אניות רוסיה נסו אל הנמל. נוק היפנים מצער היה. ממש עשרה אניות מלחמה גדולות, שהיו לרוסיה בנמל פורט-ארטור בתחלה, לא נשארו רק שש, שלא נשחתו עוד, ומאלה אברו עתה לרוסיה עוד שלש הנ"ל. שכר רוסיה זה לא ירפא עוד. כפי השמועה אבדו עם הספינה המבועה הנ"ל 750 איש עם האדמיראל הנסיך או חמאמסקי. בפורט-ארטור כבר נרגש מחסור במזון. אנשי הצבא יאכלו בשר סוסים ויושבי העיר יאכלו בשר חתולים. ללנדון באה ידיעה, כי אחרי ספלת רוסיה הנ"ל שלח הגנראל היפני אקו מלאכים אל העיר פורט-ארטור ודגל לבן בירם לאות שלום, לשאול את הגנראל הרוסי שטעסעל, אם יכנע למסור את העיר ברצון, אחרי שעוד מעט לא יהיה לחם בעיר. המלאכים לא שבו עוד. אצי פורט-ארטור התפוצץ מוקש-מות ומאה איש רוסים נהרגו. עתון לנדוני מודיע, כי גם מצד היבשה הרעישו היפנים את העיר. — ביבשה נחלו היפנים נצחון במאנדזוריה הדרומית, כי לבדו את עמק פענשילין ואת עמק דאלין אחרי מלחמה כברה של שש שעות. הרוסים נסו כלי סדרים. העמקים האלה חשובים מאד, כי עתה הדרך פתוחה ליפנים להאימשענג וללאוואן, אשר אצד מסלת הברזל, ששם עומד כל מחנה רוסיה. מאין לקורופסקין תקוה רכה לעמד לפני חיל יפן במלחמה גדולה ומכריעה, התאמין בכל יכלתו, לעצר את המלחמה הגדולה ולמנוע את צבאות היפנים מהתאחד ומלכת הלאה. אבל לשוא. צבאות הגנרלים קוראקי ואקו כבר התחברו יחד. חיל יפני חדש של מ"ו אלף איש בא באניות ויעל היבשה סמוך לקאיפינג. העיר הזאת נכבשה כבר ביד היפנים. ואפשר מאד שמלחמה בבדה כללית כבר היתה ועוד לא באו יריעות-משם. — התרשלות הרוסים נראה ככל אשר יפנו. הנפצעים במלחמה יסבלו יסורים קשים, כי חסרים כל המכשירים, לחבוש פצעיהם ולהקל מכאוביהם. — החינאים בצפון מאנדזוריה ובמערב עומדים למכשול לחיל רוסיה, המה מתפרצים נגד הרוסים בגלוי ומוסרים בסתר לחיל יפן את כל אשר יראו וישמעו בחיל רוסיה. גם הקורעאים בצפון קורעא יציקו לחיל רוסיה שנשארו שם. — וברוסיה עצמה רוח המרירה וההתפרצות הולך וגרול. כל המפלגות — מלבד האכרים הפתאים, שאינם יודעים בלום — שמחים במפלות רוסיה ובכליון עינים הם מחכים על מפלה

הוא ועוסק בתורה. הוא חלק לו את היום למספר חלקים והוא לומר הכל בשעתו. משום אחד ממקצועות התורה לא יניח ידו. וגם במצוות המעשיות זהיר הוא, מתפלל בכל יום כמנין, טובל את גופו בכל יום השני והחמישי ובשבת, מקיים כל מנהג חבמים, נוסע עם אביו אל ארמו"ר שלימ"א. ור' דן וויסל רואים ושמהים ו„שואבים תענוג" מלא חפנים.

אם בנוגע לחנוך בנו היו לנגר עיני ר' דן שלשת הדברים „תורה, הפה ומעשים טובים", לעומת זאת בנוגע לחנוך בתו היתה השקפתו, כי הדבר הראשון הוא מיותר לנמרי, כי נשים פטורות מתלמוד תורה „ובל המלמד את בתו תורה באילו מלמדה תפלות". אבל למד איתה במדה גדושה השכלה ושפות ועוד דברים הנחוצים לעלמה מודרנית בת עשיר. „אולת היא מאין במות, העיר ר' דן כשמעי, כי יצחק שווארצבאד שבר לבתו מורה, ללמדה תנ"ך ושפת עבר. רוצה יצחק, הוסיף בהתול, להביא את המשיח ומדמה הוא, כי בתו תלך לקבל את פניו".

בשגמרה ביילע את חוק למורה כבית הספר הפולני בעל שש מחלקות, לקח לה אביה שני מורים, אחד להרחיב את ידיעותיה בשפות הנרמנית והפולנית ומפרותו, ואחד ללמדה פרנצית. ומלבד זאת שלח אוהה אל הדירקטור של בית הספר, שתלמוד אצל בתו של

אבי משה'לי ובערמא הוא ר' דן, סוחר נכבד ועשיר וגם חסיד נלהב. נוסע הוא אל הרבי שתי פעמים בשנה, איהב הוא את התורה ומכבד את לומדיה. בנעוריו היה גם הוא למדן קצת, וגם עתה נפשו תחשוק בתורה; אבל מחו סבוך במדרת המסחר, ע"כ יבצר ממנו לעסוק בתורה. והוא רוצה לצאת ידי למוד התורה כחנכו את בנו לתורה, ובתקוהו להשיא את בתו לתלמיד הבס. כאשר מלאו לבנו עשר שנים לקח לו מלמד בפני עצמו, ללמדו בבית ולא חשך כל הון, למצוא את אחד מן המבחרים. המלמדים, מופלגי תורה, הלעיטוהו כשור אבום ועבודתם לא היתה לריק, כי יש לה למשה'לי, מח נפלא וגם הרצון לא חסר לו. ובטרם מלאו לו חמש עשרה שנה כבר יצא לו שם עליו בעירו ומאז הוא לומר אצל הרב שעות אחדות ביום. ור' דן רואה את אידיאלו, „תורה", ששם לנגד עיניו בחנוך בנו, הולך ומתמלא והוא נהנה, ונותן שבה והודיה להש", שזכהו לכך.

אבל עוד שני אידיאלים היו לנגר עיניו בנוגע לחנוך בנו: „חפה ומעשים טובים". לחפה כבר דאג ר' גרשון ה„משמש בקדש". בהיות ר' דן פעם אחת על חג השבועות, בדרבו שנה בשנה, אצל „אדמו"ר שלימ"א", אז היה משה'לי בבן שש עשרה שנה, הציע לפניו ר' גרשון שרוך הגון כשביל בנו עם אחד

וידמו בלבם: איש מאושר הוא פלוני; אנחנו היינו רק משה ועמו, שבט בידו, ואנחנו, השבט בלי רצון, נאשמים ונענשים בעבורו והוא שב לביתו בשלום.

שמואל ווייסמאן-חיות.

ביום השמיני לחדש זה נוע המשורר העברי החביב שמואל ווייסמאן-חיות בדמי ימיו, בן ל"ד שנה בעיר מולדת אשתו העברית הנודעה דבורה. אב לעוללים ובעל לאשה חולה אבד באיש הצעיר הזה, אבל גם אחד הסופרים בעלי הכשרון, אחד החיובים והמחשבים דרכם, אשר לולא דאגות עצמם הממרות את חייהם והממיתות את רוחם בקרבם, היו יכולים להיות לאור עמם ולמאירי נתיבותיהם. אומלל היה הסופר הצעיר כל ימי חייו המעטים והרעים. אחר מחללי החנוך הרע היה ולמרות רצונו ויכלתו אחז במסחר, הדורש בזמננו כח מכשר אליו ביחור. במסחר נמוטו רגליו ויאבד את כספו ואת לחמו. תקות נכזבות ונכלי אנשים רעים מדרו את רוחו, ובחלת אשתו ומות גיסו מר שמואל שוועבער, שהיה מנהלו בעצה ומגן עליו מפני כח פגע רע, רבאו את חייו עד מאד, עד אשר בשל כח הסבל. וכאשר טבע הפיטן להתרגש מכל צרה יותר מכל ארם נהק פתיל חייו כמחלת הריאה. אביו ר' אפרים (אחי הסופר מו"ח) מת עליו בעודו ילד קטן. אמו נשאה לרב אחד בקורימא כאונגריה. יש למד תורה הרבה ובדרך אינסטינקטי החלה רוח השירה לפעמהו. בקחתו לאשה את העברית המצוינה דבורה בת ר' ליבוש שוועבער הקדיש עהותו לספרות ולשפוך שיחו בשיריו אשר אהב. כימים ההם הדפיס את ספרו הקטן "לסדר הפרשיות", שירי התול ומוכר טיב לכל פרשיות התורה. כ"המניר" נדפסו שירים רבים משיריו, וגם ספרים, שלרבים מהם יש ערך פיוטי רם מאד. גם ב"המצפה" נדפסו שני שירים ממנו. ועוד נתאמץ להשיג את שארית כתביו, להדפיסם ב"המצפה", להיות לזכרון לפייטננו החביב, שהקדים כל כך לעיזב את דורו. יהי זכרו לעד וה' ירחם את אשתו ואת יתומיו.

מהעולם הציוני

ע"ד הקונגרס של "מורח". ממקור נאמן נודע לנו, כי בהקונגרס של המורחים בפדסבורג תביאנא

למדן גדול הוא, והוא הורה לי בפרוש, כי לעומת החתן הוא נחשב כלא. לא ארע איוו זכות התעוררה לנו, כי אנה ד' לפנינו חתן כזה ברורנו, אשר ידועת התורה הלך הלוך וחסירי. "ואת" הוא פונה לכתו, "הוכל באמת להתנאות כחתן כזה לנגר רעותיך". כלילה הוא נרדה שנת בערמא, ראשה עליה כנגלג ולבה הולם פעם. למרן רוצה אביה להרכיב אלוף לראשה, והיא כה שונאת את הלמדנים, אשר תרע אותם למדי, והיא כה לא הוכל נשוא, עד נועל נפש, את העיוותיהם ועקמימותיהם בלמורם ואת דרכם בקרש, וככלל את כל היהודים הזקנים עם הצעירים היא מכזה כלכה. מבלי משים יתעורר בקרבה תמיר רגש בון, עת יהין אחד מבחוריו עירה להשליך מבט עליה. וגם אביה הוא עליה למשא כמנהגו ובדקרוקו. ומבין היהודים האלה בחר לה אביה את ה"יהורי" ביותר, את השנוא לה ביותר, לחתן לה! לבה במעט יתפוצץ ונרונה יכאב לה מעט. אמנם אינה יודעת עוד אותו, עוד לא ראתהו, אבל כבר תרע ותכיר את מהותו מרברי אביה, אשר דבר על אדותיו כל אותו הערב. "אמאן כגלוי", עולה על לב בערמא, "אפול לרגלי אבי, אככה, אתחנן לו". אבל כרנע תשוב מהרעיון הזה. יודעת היא הישב את אביה, אם הוא יאמר לעשות דבר, או כל הרחות שבועלם לא יזיווהו

לששה שבועות, מ"ו לחדש אחד, חמשה לנ' שבועות, ארבעה ל"ד יום, אחד לעשרה ימים ושנים לשבעה ימים ולכלם לצום בימים קבועים. המשפט משפט אמת וישר. אך לענינים צדדיים לא הושם לב, בראוי. לשופטים לא היה אלא מה שעניניהם ראו. הקטיגור סבר, כי הפרעות לא היו מוכנות ונוערות מראש. אבל מי זה יפתור את החירה, כי הפרעות באוהנוב חלו ביום ההרגה בקישינוב והפרעות בזאבלוטוב ביום ההרגה בהאמעל? איך ידע הטקרה לבון את הימים? בעל כרחנו נחליט, כי איוו יד נעלמה, יד רשע אוהב חמס, הלבוש בגדו אינטלנגציה, נהלה את הבורים בעם הרוסי פה ושם. אין כל ספק, כי אותם הברווים המשחיתים, שנשלחו לעם הרוסי לקישינוב מאת הסנוד הקדיש הרוסי, נשלחו גם לעם הרוסי היושב בגליציה ע"י הכהנים מורי העם ומרריבו. ואפשר היה שיתעורר ההמון הרוסי בכמה ערים ביום המר ההוא, אלא שלא התעורר רק במקום, שהיתה האנימציה חזקה בקרב העם נגד היהודים גם בלא זה. הברווים מהמקום הקרוש הועילו להזמין את הפרעות ברוסיה ובגליציה ליום אחד, לחג הפסחא. עובדה היא, שהיהודים באוהנוב, כלומר הכמר והנוטאר ואכרים אחרים היודעים בטוב פוליטיקה, כעסו כל הימים על היהודים האוילים, אשר כשעת הבחירות יתחברו תמיד אל הפולנים ויבגדו בשכניהם הרוהנים יושבי המקום. עובדה היא, שהיו שרפות רגילות להתפרץ בשכונות האכרים וכמעט כל הנשרפים העשירו אחרי השרפה, כי עלתה להם ערמסת, להאשים את היהודים ולקחת דמיהם אחריות... כל אלה גרמו שנאה רבה בין יהודים ונוצרים. ונוסף לכל זאת צדו האכרים נפש יהורי להביאת כבדית הדת הנוצרית, זאת העלתה את השנאה ער מרוס קצה והסכסוכים רבו. ע"כ עשו הברווים וההסתות מצד הרשעים הנעלמים פה פרי. ואותם הרשעים הנעלמים המה חסרי לב מדעת, כי כפרעות, כמעשי חמס ושוד, יסכלו לא רק השירורים, כי-אם גם השודדים, כי הלא בית המשפט לא יחשה. זהו הצד הפגום כמשפטי אירופה, כי לגרמה בנוקים אין משימים לב הרבה. אתה האכר התם, הנכנע לפני כהנך הכית, אותך יענישו על פי החוק. ואתה פלוני הרשע, אשר ממך יצאה כל הרעה, גרמת שפיכת דמים, שוד, אכוד ממון, יסורים, אנוחות, זרחת המון שופטים לשנה ומחצה, והורדת חמשים אכרים, אבות לבנים, אל הכור — אתה פלוני, שגרמת כל זאת, שב כשלום בכיתך, לא יפול משערת ראשך ארצה. בשעת גמר הדין יקראו את פלוני שהוא כתור עד, וכבדוהו, יחנפו לו, יתנו לו לשאת מרבותיו גם פה, לשום אשמת סרום ועמורה על ראשי היהודים וישלחוהו בכרכה והאכרים הנאשמים חורקים שניהם

דבר חוץ לערוב. ור' דן ורעיתו רואים ושומעים ו"שואכים נחת" מאד חפנים. פעם אחת, כעת ששני קולות נגינה, זה של משה'לי בשכתו על הנמרא וזה של בערמא אצל הפסנתר, התכוללו יחד וימלאו את הכית, כא ר' דן החדרה. הוא צוער ישר אל בתו, לוקח לו כסא ויושב אצלה. ביילע מסיבה פניה מהפסנתר אל עבר פני אביה, כי הכירה, כי דבר לו אליה. "ענה לא היה עמלי לריק", פותח האב כהחזיקו את כף יד בתו בידו, "אנה ד' לי איש כלככי... ואת כבר אינך ילדה, עוד שבועות אחדים ומלאו לך שבע עשרה שנה". בערמא הכירה את הענין המדובר, ופניה אדמו מעט. "בעוד שני שבועות נסע", הוסיף ר' דן, "הכיני את עצמך, אולי חסרה לך איוו שמלה". לוא ידעת את השדוך, אשר אנה ד' לנו", הוא מסיב פניו כלפי אשתו, היושבת ממולו, "כי אז רקרת מרוב שמחה. המחותן הוא רב גדול בישראל ושם לו על פני חוץ, "בעל יחוס" גדול, כאשר נאה לנו ונאה למשפחתנו. עשיר אמנם איננו, אבל תהלה לאל כסף לא יחסר לנו. והעקר, "הקרן". לו ראתה איך בערל פיש, אשר לקחתיו לכחון את החתן, לא מצא ידיו ורגליו, בשפתח החתן את פיו ויקיפיהו בשאלות וקושיות שונות! ואל תדמה, כי בערל הוא אדם פשוט, אני אומר לך, כי

גדולה, כי רק בדרך הזה יקו לנאולה ולמשפט צדק. הרפובליקנים ירימו עתה ראש. בעזרת הסוציאליסטים והעמים הנדבאים המה חפצים, לבונן ברוסיה, "ארצות הברית של אירופה המזרחית". כל מדינה ומדינה היתה עומרת בפני עצמה, לכל עם תהיה רפובליקה מיוחדת וכל אלה יתחברו רק לענינים כלליים, כמו בארצות הברית באמריקה. המפלגה הזאת חלקה שמונים אלף עקמפלרים כרוזים בתוך חיל המלחמה במזרח הרחוק, בהם דרשה את אנשי הצבא למרוד במנהליהם ולעבור על השבועה, כי גם הממשלה והפקידים כבר עברו. כל האותות יעידו, כי מהפכה רבה עתידה להתחולל ברוסיה בקרוב. — ופליטי רוסיה בגליציה שטפו את כל הארץ. אלפי אנשים עזבו עסקים טובים, נשים וילדים, כלות ואבות וינודו פה או בארצות המערב וידחקו את רגלי המון העניים הסובלים פה רעב גם בלעדיהם.

מאון לשאת כתר מלוכה. בכית ועד המדינה ככאיערן החלט לשום כתר מלכות על ראש הפרינץ לואיטפולד, המושל ההת המלך אטא המשגע. הפרינץ מאן להיות מלך. בטעם הדבר אומרים, כי יש למלך כאיערן נושים רבים, שעל בן שלח המלך לודוויג, אבי אטא, יד בנפשו ואם ימרוך לואיטפולד יתבעו הנושים כמנו את החובות העצומות.

פגישת מלכים. בקיעל בקר עדוארר מלך אנגליה את קיסר אשכנז בן אחותו. המלך עדוארר נחשב ככל ימי מלכות אמו כאיש כסיר לתענגים, שאין לבו לעניני הכלל ומכ"ש שאינו מכשר לנהל מלכות ענקית כמלכות אנגליה, שאין השמש באה בגבולה דעולם. עתה בימי מלכותו הקצרים הראה, כי הוא פלמטרי גדול וגם מצליח. הוא מנהל את עסקי הממלכה בחכמה ובכשרון גדול והשפעתו רבה על העם. והוא עוזר להגדיל את כח אנגליה ואת שלום העולם. כבדית, שכרת עם יפן ועם פרנציה, פעל גדולות כרכרי ימי העולם. ואחרי שהכדית עם פרנציה היתה עלולה להעלות חמה בגרמניה, השכיל עדוארר, לבקר את קיסר אשכנז ולהקן את כל מה שעושה פוליטיקה נפתלה עד כה, להעיר רוח רעה בין שתי הממלכות האדירות.

על המצפה.

משפט אוהנוב.

המשפט נחרץ. חמשים מכים ומשחיתים נשפטו למאסר קשה. שלשה מהם לד' חדשים, ארבעה לג' חדשים, אחד לה' חדשים, שלשה לב' חדשים, עשרה

האחרון, לנגן על הפסנתר. אצל הניירות למדה רקום ושזור. אבל ר' דן יהודי הגון הוא ולא שכח את חובתו לבתו כתור יהורי. בין המורים והמורות האלה לא נפקר גם מקום בלפר, להורות את בתו לקרוא, "עכרי" וללמדה, "ברכה". והנערה הלך הלוך וגדול, הגדל בקומתה, ביפיה ובהשכלתה. ואביה הוא איש מצליח והוא שכע נחת מבתו, כמו מכנו. מושלמה היא ככל המעלות, שמנו חכמים בעלמה מודרנית. כמלאכת הרקמה היא אומנת נפלאה ור' דן לא יוכל להשביע את עיניו כלילי פסחים מהמשפחת של סמט, אשר רקמה בתו, לחתול בה את המצות. בתי הרי הוא בכחינה, וכל אשה חכמה לב וכו", אמר ר' דן בלבו. לעתים יושב ר' דן על הספה ואזנו לא תשכע לשמוע את נועם מנגינתה על הפסנתר. וברתא יודעת את נפש אביה ונזהרת מללוות את מנגינת הפסנתר בהוד קולה בעוד אביה לנגדה. וככלל יודע ר' דן, כי בתו זהירה בכל המצוות, כאשר חנך אותה. נוטלת ידיה לפת וגם מדקדקת להסיר את טבעותיה מעל אצבעותיה לפני הנטילה משום חציעה, באשר צוה אותה אביה. אומרת היא, "ברכה" בכקר בכקר, כאשר למדה מפי הבלפר, מבלי להבין את המלים. ולפי הבטחותיה לאביה לא תסרוק את שערות ראשה בשבת ולא תוציא שום

על השלחן הרצאות נכבדות, הנוגעות להרמת קרן התורה והטבת החנוך. ע"ד, הציונות מנקודת השקפת הדת" נקבע פרק מיוחד והנואם הראשון כפרק הזה יהיה הרב הגאון ר"ר ד"ר ד"ר קליון האב"ד מניו-יורק. — גם הגאון רמ"א ראמה מפאפא, חבר ועד הפועל, יהיה בין המרצים וכמו בן גם הה"ג ר"ר נאבל מליפציג ישא מדברותיו. — לערך ארבעים רבנים יקחו חלק בהאספה.

אוגנדרא. הלורד פרסי הניד, כי ההרים הלכו למזרח אפריקה במלאכות הציונים. יוסף קאווען הכחיש את הדבר. וה, דוואיש קרוניקל" מודיע, כי אמנם הלכו כבר אנשים אחדים, אבל לא באופן רשמי. האקספדיציה עוד לא הלכה.

סיר פראנסיס מונטיפיורי בלונדון, הציוני הנודע מהקונגרסים, נבחר פה אחר לראש הקהלה הספרדית. לפני שנים אחדות, כאשר נעשה רב הקהלה היא, ר"ר משה גאספר, ציוני, בקשו לפטרו, כי הדבר נראה בעיני הקהל ככנייה בטלית אנגליה ובדת ישראל, והיום כחרו פה אחד ציוני מפרסם לנשיא הקהלה. אכן אותה ומופתים יעשו בארץ!

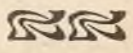
ענין אוגנדרא עוד לא יצא אל הפועל ועוד לא נשלחה אף האקספדיציה לתור את הארץ וכבר נרמה סכסוכים בממשלת אנגליה. סיר אליוט נציב אפריקה המזרחית ההפטר מפקודתו, כי לא הסכים לחפץ הממשלה, למסוד את הארץ ביד אגודה (אנגלית) וביד היהודים. בפרלמנט קם סער יקצף על אשר עשתה הממשלה את דברו בלי דעת הפרלמנט. עוררים רבים קמו על חפץ הממשלה. והשאלה מתעוררת מאליה: היש חפץ ליהודים להכנס לכהלה לרשות שאינה שלהם ושהשנאה נגדם בגלל זאת מתעוררת כבר במרם עשו מעשה?

מכתבים מערי המדינה

קראקא. כ,המצפה" גליון ו' מהרעם בעל המכתב מקראקא על פונסי הקהלה, שבחרו בהד"ר אדר לראש ועד בית-החולים, בעוד אשר ר' פרץ כהנא, שנבחר למשנה, הנהו העסקן והמנהל האמתי ולו יאתה הנשיאות ורק "מפני הכבוד" נעשה הד"ר אדר לראש. אבל לו טרח הכותב לחקור מעט אחרי האמת היה כותב אחרת, כי היו יודע, שהד"ר אדר הוא באמת רוח החיים בכל אופני הענינים של ביה"ח פה ועל פי התעוררותו נעשו שם הרבה תקונים ושינויים לטוב. הוא השתדל להנהיג שם סדרים טובים ונבונים ע"פ דסדרים של

מדעתי ואם גם יעלה לה הפעם איזו הועלת תביא לעצמה? יודעת היא כי אביה ימצא לה איש אחר מהטפוס הזה. "כל המשיא את בתו לעם הארץ כאלו כפתה לפני ארי", שמעה מפיו כמה פעמים. ולה מוטב להכפת לפני ארי מלהנשא לתלמיד-חבס. מכל היהודים התעב ביותר את הלמדן וירא שמים. המחשבת שורפת במוחה כשפור מלובן: "למדן, ידא שמים, עם פאות ארוכות וירמלקה בראשו, האיש כזה יהיה אלוף נעורי?!" הלאיש כזה...?!" וכמו יראה היא מפני הרעיון והיא מסתרת פניה בכר והיא רועדת ובשרה תאחו פלצות. "בערמא היפה, בערמא המשכלת", הוא מוסיפה לחשוב בגאון, "אשר כל אחר מהפולנים המשבילים מראה לה אותה כבוד ואהבה, ומאושר הוא בל אחר, אשר היא תראה לו פנים שוחקות, תהיה לאשה לחסיר עם שמריימל וקפטן ואבנט?!" "לא ורא!".

ככקר אחד וחדשה נהיתה בעיר. הכל מתלחשים, הכל מורים באצבע על זיסל אשת ר' דן הרצה מבוהלה ביתה הדירקטור כתקוותה למצוא שם את בתה ושם נודע לה, בי נס אדם נערם הלילה. ראוישץ.

בתי החולים הכללים בלונדון ובקראקא אשר על ידם נמעט סך הוצאות ויתנו את היכולת להרחיב את פעולת ביה"ח ולעשותו לאחד הגדולים אשר בארץ. הד"ר אדר מבקר את ביה"ח פעמים אחדות בשבוע וטפקה על כל המעשים והסדרים ובכן לא "מפני הכבוד", כי-אם על פי הצטיינותו ועמלו במקצוע זה חלקו לו את הכבוד הראוי לו. — דבר טוב רחש לב הפרנס ה' שמואל לאנדא, בהתעוררו לתקן את הפריצה ההולכת ומתפשטת זה שנים רבות בהכתבות שעל גבי המצבות, שעל קברות המתקדמים כביה"ק של קהלתנו. הנו פוגשים מצבות רבות, אשר התוכן והכתב חריתים ככתב ולשון פולן וגם מספר היום והשנה הוא רפי מספרם. ומלכר האסור, שאסרו חז"ל למנות למנין נכרים, הלא לחרפה החשב לנו בפני הדורות הבאים, בהוכחם מזה עד כמה ירדה רוח היהדות ברוננו, עד אשר הכנים יתכישו בלשונו ולא ישאירו כל זכר אף על מצבות אבותיהם, להעיד עליהם, כי ממעי יהודה יצאו. למראה העול הזה נתעורר הר' שמואל לאנדא ויפן ככקשה אל נשיא העדה הד"ר הורוויץ, לאסור מהיום והלאה הקמת מצבות, אשר לא נמצא עליהם לכה"פ מספר היום והשנה למנין היהודים, וגם אלה החפצים דוקא גם כמספר שנת האזרחים, ויכולו לעשות זאת רק כשורה השניה ולהוסיף המלה "למספרם". הד"ר הורוויץ הסכים לזה ובישיבת הועד לעניני הדת, אשר הפרנס הד"ר יואל בוימינגער עומד בראשו, החלט, לפקוד על המשגיח בבית העלמין מר קרנגל, שידקק היטב בהקמת המצבות, שלא יעברו על זה. — בכלל נושבה בימים האחרונים רוח יהודית יותר חזקה בבל עניני הקהלה. בן למשל החלט להגיש בקשה לפני המניסטריום למשפטים, שיתן רשות לערוך בבית האזורים בעירנו בית בשול מיוחד לאסירי יהודים, אשר ימאנו להתגאל במאכלות אסורות, והמה נועים ממש ברעב, וביחוד בעת האחרונה, אשר יצאה פקודה חזקה, שלא להכניס שם אבל מכחויץ. הרעיון הזה נתעורר כבר פעמים רבות, ועתה יש תקוה להשיג את הרשיון הזה, אחרי אשר גם בלונדון ובמקומות אחרים נערך כבר בית בשול כשר. — בשבוע שעבר ציינו כעת ביה"ח פה בציינים מיוחדים את המקומות המותרים לרריסת רגלי הכהנים.

מעת אשר נפל העמוד הימיני, אשר בל עניני הקהלה היו נשענים עליו בטות ר' הירש לאנדא ז"ל רובץ כל המשא הכבד על שכס נשיא העדה המקדיש לעניני הקהלה שעות אחדות בכל יום. וזמנו אינו מספיק לכל פרשי העבודה הרבים. ראוי היה, שכל אחד מהפרנסים יבחר לו מקצוע מיוחד כעבודת הצבור, כדי שיבוא הנכ"ל על מקומו ובזמנו ולא יחסר דבר. — עוד תקנה טובה תקנו בעירנו, שישב בכל עת אחד הדינים בבית הרב, להקל מעליו את עבודת התוראה באסור והתר ושל א יצטרך העם לנדוד מבית דין לבית דין.

דוקלא. ברימנוב הסמוכה לעירנו נקרא חתן אחד לפני חתונתו לעבוד כצבא שלש שנים. הכלה לא אבתה להמתין ותחתן אל הדין, כי יתיר לה להנשא לאחר. בבוא החתן לביתו מצא את כלתו נשואה לאחר, וירגז מאד על הדין. לפני שבועות אחדים, בלכת הדין מביה"ח בלילה, התנפל עליו העלם וידקרתו, אבל לא הספיק להמיתו, רק בידו מחץ אותו. הדין מסר דינו לערכאות ועתה נחויץ משפשו למאסר לששה שבועות.

יוסף קניגסברג.

זאקליטשיין. עוד ימעו רבים מאחינו ויחשבו, כי בחנופה יקנו את לבות יושבי הארץ ויניחום לשבת בשלום עמם. כי ידבר איהו אציל פולני או פקר עם יהודי דברי חן, ירמה זה בנפשו, כי התעלה עד שמי השמים ויבזה את יתר אחיו כלב. ואין הבונה בו להבין, כי כל ענות המכבדו היא רק להכלית פוליטית או ממנית. ככלל בשעה שהאציל צריך ליהודי כתור מתוך יקרבהו ואוי ליהודי, שלא יצליח למלא חפצו. כי יזכה אחד מאחינו כערים הקטנות, כי הפריץ יבקרנו ככיתו, יחשוב לו זאת לכבוד, שאין מכוה ולאשר אין קץ, ולהגדיל השמחה יראהו כהכנעה את כל בית נכאתו, בלי כספו וזהבו והרתישו, כמו יתפאר, כי גם הוא יודע כמה טוב ויפה. ויש אשר יצו לפני את כתר, להראותו, כי גם היה יודעת מה טוב ויפה, כי למדה לשונות וכל חכמה והפריץ יסוח עמה להנאתו, ובהושישו לה את כפו, אז ידמה האב, כי בגן עדן העליון הוא ולא ימינו יהודינו, בי כדרכס זה ירעו לעמם ולהם, בי אין הפריץ שמח כלל בעשר היהודי ובבתו היפה והמלומדת, הוא יכזו אותו וילעג לו ולתפארת ביתו. הוא אומר בלבנו: מה לו ליהודי להדמות אלינו? הן כל עשרו כא לו מיד אבותינו, אשר הונה אותם ויעשקם. — המקרה הזה יורנו מה נואלו היהודים בחפסם לשונאיהם: לפני שבועות אחדים

כאו לעירנו כמרים וישיפו בבית הקתולים דברי נאצות וגדופים על היהודים ועל תורהנו ויסתו בנו את הסרים למשמעתם, שלא יקנו דבר מידי יהודים ולא יבאו עמם בשום מ"מ. הדברים האמורים כמקום קרוש לפני המזבח, עשור שם חוק בלכות ההמון ובתי המסחר ובתי המשקה של היהודים שוממים, אין איש נוצרי בא כתוכם. והנה זה סר ההגמון הקתולי וואלענגע ממארנוב לעירנו. הכנות רבות נעשו לכבודו ובתוך היוצאים לקראתו נראו גם ראשי הקהלה והרב וס"ת מקושטת החת חפת תפארת עמם. כמר העיר הציג את צירי היהודים מול צירי העדה למען יראם ההגמון בכואו. פתאם והנה חררה. הקפלן, מזכיר ההגמון, בא אל הכבר ובראותו את היהודים קרא בקור: יהודים, הלאה! וכאשר ענהו אחד מראשי הקהלה, כי כמר העיר העמידם פה, קרא שנית: מה לכם פה? הכולו ללכת. פקודתו חזקה, בבושה נסוגו היהודים אחר ועל מקומם הוצגו חברת מכבי האש. והיהודים התיצבו מרחוק וההגמון בא ולא פנה אליהם... אנשי ערהנו נוכחו עתה, כי לשוא התיפו לפני אויביהם ויתרפסו למצוא חן בעיניהם. יוסף הרם.

יאבורז'ו. החנוני יוסף גראס מפה נסע לקראנוב לקנות מעט סחורה לחנותו. לעת ערב, כאשר שב לעירנו, נגש אליו נכרי וידרוש ממנו, כי יתן לו את כספו ויאחו בקנה רובה לירות. האומלל נתן לו כספו, לערך שלשה ר"ב ונפשו היתה לו לשלל. לע"ע שבתו עוברי-ארח, כי הכל יראים לנפשם. השומרים מחפשים ועוד לא נתפש השורד. יעקב שטענער.

רועשוב. היהודים בכפרים הסמוכים לעירנו יסכלו כל כך צרות רבות וענויים קשים, עד כי כמעט אין מאמין בחייו. ככל קיץ וקיץ יעשו האכרים קנוניה בנייהם, לבלתי לכת לעבוד אצל יהודי אף בבסף מלא. אצל נוצרים יעברו בשכר נמוך ולא אצל יהודי בשכר גדול. וכל אשר יהין ללכת לעבוד בשדה יהודי יכוהו מכות אכזריות ויעשו לו נזק בשדה וינפצו חלונותיו. גם בקיץ הזה התפשטה שמועה, כי האכרים יעשו בנייהם קנוניה בשעת הקציר. בחרף המה מכרחים לעבוד אצל יהודי, כי אין להם עבודה אחרת. אך כאשר תיפיע השמש, אז יש להם עולם פרוח. ועון פלילי יחשב להם לעבד אצל יהודי. ובעת אשר עבודה רבה נשדה או אין ליהודים בכפרים אף פועל אחד, יבישו לשמים אולי יפלו להם מלאכים בדמות פועלים. ובכפרים, אשר לא יעשו האכרים קנוניה, המה נוסעים בהמון לאמריקה ולפרוסיה. היהודים בכפרים יחיו חיי פחד. חיותם תלוים להם מנגד, כי הריגת יהודים בכפרים כסביבותינו היא חזיון נפרץ. האכרים אשר שמו עין על יהודי אחד בכפר, שיש לו כסף במזומנים, יחבלו תחבלות, איך להשיג את הכסף הזה, וילכו בשח בלילה בקרדמות ובסכנים חדים לכיתו ויהרגו אותו ואת משפחתו ויבנו את רכושם. ומצד השני היהודים בעצמם מתחרים ביניהם ויקפחו פרנסתם. יקפצו על כל אכר הרוצה למכור איזו ממכר ויתנו לו יותר מכדי שוויו, לא די כי האכרים מתחרים ביהודים כחניות וככתי-המרוח. עוד היהודים בעצמם מתחרים ביניהם, וישברו משה לחמם. לכן תחת שהיו יהודי-הכפרים לפנים בריאים וחזקים, המה היום למרות האויר הצח ידועי חלי וחלשים. כי על אדני תהו ובהו הם עומדים ובין קור-עכביש ישימו להם מחסה. — בשבוע שעבר נגמר בפשעמישל דין הרוצחים, אשר הרנו בכפר חלאפיצא הסמוך ליארוסלאו את היהודי ענגעל ואשתו. — להלילה.

מענדיל קארפף.

קוליקוב. גם כעירנו קטמות הרכנים לא תחדלנה. בן הרב הצדיק ר' נתן ז"ל קבע דירתו בבית שר המחוז וכבית נציבות המדינה, שמשם יקוה למצוא עזרה להחזיק בידו את הרבנות. לפני שבועות אחדים הלך לוויץ, לחלות את פני המניסטר על אדות הרבנות. הנשמע כזאת, שיתכע איש את כתר הרבנות בערכאות? האין זה חלול השם?

פעטשעניץין. מקרה מבחיל קרה בעירנו כשבוע שעבר. שני יהודים, אב ובנו, הלכו כאישון לילה מכפר סמוך העירה. הם אך יצאו מהכפר נודמנה להם עגלה עם עגלון רותיני נוסעת העירה ויתפשו עמו שיקחם. בעל העגלה דפק את הסוסים בחזקה ובמהירות גטה מן הדרך ויש אירח עקלתון. היהודים תמהו וישאלו את הערל מה זה הוא מוליכם תהו לא דרך; התשובתו היתה הנפה חזקה בישו על גבי הסוסים, שימהרו לרוץ. כבואו למחוז חפצו, כמקום שנשכח מני דגל, עמד ויתנפל על מרפו ויצו לתת לו קדם כל את בל הכסף הנמצא בכיסו, ואח"כ גם נפשם רצה לקחת. היהודים נסו בתחלה לעמוד על נפשם, ובראותם כי נכונה

תוחלתם, כי הערל גבר משניהם לחש האב — אשר זום על בנו יחירו — לבנו, ברח אתה לביתך, כי למה נהרג שנינו, הבן עשה מצות האב, והאב נשאר מתאבק עם הערל החזק ממנו. פתאום נשמעה דהרת ענלה, והערל אשר רמה, שהיהודי הצעיר הביא את הענלה כשביל לתפשו עזב את היהודי הנכה, אשר כחץ כקשת נס לבריו. הרוצה נתפש והנהו בבית הסהר. מענדל שלאסב ערג

מקרוב ומרחוק.

גנבה גדולה. בלשונות אירופה יקראו לזאת שם משונה "דפראודציא", כאלו אסור לביש גנב גדול. אבל שפתנו היא פשוטה ביותר ולא תסבול שום העלמה; אצלנו יקראו לגנב גנב, ואם הגנבה גדולה, אין הגנב ראוי בעבור זה לכבוד. הפרופסור ציפראוויטש. מזכיר באוניברסיטה של יאגילו בקראקא, שלה יד בכסף סטודנטים עניים ויגנב מקפת האוניברסיטה סך 80.000 כתר והדבר לא נודע עד אחרי מותו, כי כל ימי חייו האמינו בו הכל ולא עשו עמו חשבון. אחרי הגנבה הגדולה בקפת הכרת בעה"מ הנוצרית הדבר עושה רשם מר. ובעצם העת הזאת יחפשו העתונים הפולנים עונות גנבה ומרמה ביהודים. מי זה יבוש?

נביא לגויים. הגראף ל. טאלסטאיי יצא כעתון האנגלי "טיימס", לדבר משפטים את הצאר ואת המיקאדא. את המניסטרס ואת הסופרים, את אנשי הצבא ואת הכהנים, על השתתפס ברצה הגדול והנורא במזרח. "אתה הצאר — קורא טאלסטאיי — איה מתכב השלום, ששלחת לעמים? איך נהפך משפט השלום שיסדה כהאג לצוחת גלחמה! הדם הנשפך יחול על ראשך ואתה המיקאדא, הכאמת אי אפשר היה להנעם מהשתמש במוקשי מות וסארפערות. לוציץ ספינות רכות ולהוריד אלפי נפיש במצולות? אל תיראו מפני בני אדם! קורא טאלסטאיי לאנשי הצבא. כלומר שלא ידמו שאסור למרות את פי מנהליהם. — מי יודע אם ישמרו עבדי הצאר תמיד את שבועתם לו, אחרי שהוא בעצמו עבר על שבועתו, שנשבע לשמור את החקים ואת זכויות העמים החוסים בצלו.

ספינה נטבעה. ספינה גדולה של מדינת פרו באמריקה הדרומית נטבעה בנהר אמאצאגאנס. מאתים והמשים אנשי צבא ושר צבאס ירדו במצולות. כארץ ההיא התנפלו ה-אינדיים יושבי הארץ על שני כפרים ויהרגו חמשים נפש.

שנת חוני המעגל. נערה בכרעמען נרדמה בשנת 1886 בהיותה בת שש שנים ותיקן עתה בת כ"ד שנה. בכל י"ה השנים לא פקחה עיניה אף פעם אחת. לפעמים נשמע מרונה קול אנהא ואז הלעיטוה מעט מזון ותבלעהו בשנתה. במשך ימי שנתה נשרו כל שניה מפיח, אחדות מהן בלעה, ואחרות נמצאו על הכר. היקיצה היתה פתאום, כאשר פרצה שרפה במקומה וקול רעש הפעמונים והמרכבות נשמע.

עקבות תיר אובד. לפני שבע שנים עלה התיר הסקנדינבי אנדרע בכדור פורח כאויר מאיי "שפיצברגן", לתור את הציור הצפוני. כבר נסו רבים לתור את המקום הגעלים והנסתר ההוא, הנמצא באמצע ים הקרח, באופנים שונים ולא עלתה בידם להגיע אף סמוך לשם. כי הרי הקרח מתנשאים אף בקיץ מתוך הים ולא תוכל כל ספינה לפלס לה מעגל כיניהם. אנדרע נסה להגיע שמה באויר ומאו לא נשמע דבר על אדותיו. כבר חפשו אחריו על גדות ים הקרח באזיה ובאמריקה ובאיי הים ולא נמצאו עקבותיו. עתה נמצא על קצה אי מאי ארץ פראנציוסק, היא הארץ היותר צפונית הידועה בעולם חלק מפוטוגרפיה, שאין ספק בה, שהוא שריד מאנית האויר של אנדרע. הוא מת איפא שם, הכדור פקע וספינתו נפלה. עתה יחפשו במקום ההוא.

בני רותשילד למען עניים. בני בית רותשילד בפאריז, אלפונז, גוסטאו ועדמונד הודיעו את המיניסטר למסחר, כי נדכם לבם להקדיש סך עשרה מיליונים לתכלית בנין בתים בפאריז, להשכיר דירות בול לעניי

פאריז. בשכר הדירות ישתמשו לתמוך בידי מוסדות שונים לטובת העניים.

עיר מוסקת בחום שאול תחתית. בעיר כואז (Boise) במדינת אידאהו באמריקה הצפונית גלה האינג'ינר דעמינג, כי קליפת האדמה שם דכה ומפני זה החום שתחת האדמה אינו עמוק. ויען כי אקלים המקום קר מאד והקר הממוצע בחרף הוא 28 מעלות רומור ואין כל חמר השקה מספיק להחם את הבתים, עלה על לבות משכילי העיר, לחפור בארות עמוקות ולהעלות מים חמים, להחם את בתי העיר. דעמינג נסה את הדבר ויצליח. העיר כואז הוסקה כימי החרף האחרון בחום "שאול תחתית". חורים אחרים נקבו שם, בחורים, שמעלים בהם את הנפש. מחור עמוק 2000 רגל עולים מים חמים של 83 מעלות ר'. מתוך חורים אחרים יורו המים למעלה בכח. המים החמים יאספו בתוך תעלה גדולה מכוסה וממנה יוצאים צנורות תחת האדמה, בצנורות "הולכת-המים" כערים הגדולות, אל כל הבתים, להשפיע שמה מים חמים וגם קיטור לחממם. הוצאות הסקה בזאת הן רק המישיית הוצאות הסקה באש. מפני שהמים החמים מתרכים בשפע אין לחוש פן יתקררו המים, שאין מספיקים להשתמש בהם או העוכרים דרך אדמה קפואה בחרף, כי המים שהתקררו ישפכו החוצה וכל זמן שיזלו בצנורות, אף בתוך הקרח, לא יתקררו. את המים היתרים יורקו בחוצות ותוצאות הדבר הן, כי למרות קור האויר תדשא הארץ דשא והאלנות מלבלכים כחדש מארץ.

עלילת שוא. בעתונים הפולנים "נאפרשאר" הסודי ו"נאוו רעפארמא" הרמקורטית, הששים ושמהים לבזות את היהודים, שאינם תומכים בידם, נרפסה עלילת שוא נגד ראש קהלתנו ונגד הר"ר פישלער, כי הותנו של זה האחרון ר' שלום ליבלינג ז"ל הגיח שני בתים לצדקה יהודית, אחד לגערים עניים ואחד לנערות עניות וזה כמה שנים עברו ועדיין לא בא ההון הזה לתועלתו. העתונים הגיל מעלילים על הירשים, כי גזלו את העניים ועל הר"ר הורוויץ נשיא הקהלה, שהוקם לאפוסטרופום לזה, הם אומרים, כי העלים את הדבר וימעל מעל בקדשים. המו"ל של "המצפה" מר נפתלי האף שאל על זאת את הר"ר הורוויץ והנה שקר הדבר. שני הבתים מוכנים לתועלתם, אבל עד כה לא יכלו העניים להנות מהם, כי כלבלת המסים תבעד לתמהון לבנו, מס הירושה, הון רב משני הבתים המקדשים לצדקה. נשיא קהלתנו ערער על התביעה בכתי הדין ולשוא. בסוף הכרח לשלם את כל התביעה עם הוצאות המשפט סך 20.000 כתרים. את הבנסות הבתים מכל השנים אכלו המס והמשפט. לא היורשים גזלו איפא את העניים ולא נשיא קהלתנו.

מי הוא נשיא הקהלה בקראקא? זה שבועות אחדים הולכה ונרפסה ידיעה כוזבה ככל העתונים אשר ליהודים כלשונות שונות, כי תחת נשיא הקהלה הרי הירש לאנדא ז"ל נבחר לנשיא חדש ה' מאקס ע הרענפרייז. עתון מעתיק מחכירו וממנו מעתיקים אחרים עד שהתפשטה הידיעה הכוזבה ככל העולם. העתון הראשון, שהעתיק מ"המצפד", הוא בודאי מהסופרים שאינם מכינים עברית וישעה וישעה. אולי יואילו עתה העתונים לשום אל לב, כי נשיא קהלת מראקא הוא הר"ר לעאן הורוויץ, והמנוח הרי הירש לאנדא היה משגד לו ועתה נבחר ה' עהרענפרייז במקום הנפטר.

לשאלת הלשונות. כל בוכ החלו הציונים לשלוח אל בית הקהל כתבים בשפת עבר. אלו ידעו הפרנסים והפקידים עברית, אז בודאי היו מקבלים את דכתבים ההם עב"פ מתוך כושה. אבל ספק הוא אם יבינו. זכ"ב? נכון שהציונים ככל הערים יעשו כן, אם אך לא יהיה חשש, שראשי העדה יבינו את הדבר כפגיעה בכבודם... כי כאמת לכתוב גרמנית אין מקום בגליציה. ופוכנית אין הכל יודעים.

הבחירות בבוקובינה. בבוקובינה ילחמו עתה מלחמת הבחירות לבית ועד המדינה. נגד הציור ד"ר שטרנבוך, שעשה את היהודים כב. ללאום בפ"ע, למען ינצלו ממריכות העמים, מה מפלגה חדשה. שתתאמץ לשוב להפוך את היהודים לגרמנים, למען יהיה שלום להם, ולתכלית זאת הקימו קנדיטש חדש. אין להכין את

הפוליטיקה הזאת: אם יסתפחו היהודים בלאום הגרמני, חזק את ידי אויבי הרוטנינים והרוטנינים. איך יהיה שלום לישראל?

הבה נתחכמה לו פן ירבה. בפוליטיקה הזאת של המצרים הקדמונים משתמשים עתה ראשי קהלת הנאורים בבודפשט. היהודים בעיר הממלכה האונגרית מתרבים בגלל גולים מערי המדינה ומגליציה המתישבים שם. ויען כי לנאורים מוסדות צבור טובים ועשירים, יסתפחו כד הגולים לקהלת הנאורים. הדבר הזה גרם ראנה לראשי קהלה: אם ישלמו כל אלה מס קהלה וישינו זכות הבחירה. אפשר שתהדרל קהלה להיות קהלת נאורים מתבוללים החותרים לנטול היהדות ותקבל צורה יהודית. ויקומו ויגזרו גזרה. כי כל יהודי הרוצה להיות חבר בקהלה עדין לשלם מלכר מס שנתי גם שכר ההסתפחות. משלשים עד ת"ר כתר. ואחרי שכל הגולים עניים הם, בטוחים ראשי קהלה, שלא תהיה זכות הבחירה להפולקים, והמתבוללים ישבו בשלום על כסא ממשלתם.

הד קישינוב. בקישינוב התברר ביום 21 יוג באספת שופטי השלום משפט ד' יהודים, שנאשמו בפגיעת כבוד צוור ישראל. ביום 24 מאי בשנה העברה ישבו פועלים בבית-הדתיכות למשאות בקישינוב ויקראו בקול את גליון ה"נובוסיי", שבו נרפס נאומם של הכהן יוהן הקרוגשטארטי נגד הפרעות. באותה שעה נגש לפועלים יעקוב שוועץ ויודיעם, כי יש עתון יותר טוב ויוציא מצלחתו את גליון ה"נונאמא", שבו נרפס "מאמר" נגד היהודים מאת ראש האומנים (בקישינוב סטיפנוב. היהודים הנאשמים נמצאו באותו מעמד ויגנו את יעקוב שוועץ על הסיתו את ההמון הגם נגד היהודים, בקראו לפניהם את "הספרות הסטיפנובית". על זה ענה שוועץ כי הוא מוצא לנחוק לפתוח את עיני הפועלים לראות את האמת המציאותית. יעקוב שוועץ לא הסתפק בתשובתו ויתבע את הנאשמים לדין על זלזלם בכבודו. המשפט התברר אצל שופט השלום, שזכה את כל הנאשמים, אולם המאשים לא נח עד אשר המשפט התברר שנית בבית-המשפט לאספת שופטי השלום. המאשים כמובן, דרש גם עתה, כי יענישו את היהודים, עפ"י חמר הדין. הסניגור מר ליטוויצקי בטל את כל מענות המאשים. אספת שופטי השלום הסכימה לנמוקי הסניגור ותחליט לזכות את הנאשמים.

זכויות ליהודי רוסיה? המניסטר לעניני הפנים ברוסיה, פלעהווע, הגיד לסופר העתון הפרנצי "מאטן", כי זה עתה נערכה פקודה, לתת רשות ליהודים לשבת בכפרים.

נוכל. בדאמבראווא (פלך פטרקוב) ברוסיה בא אורח לבית יהודי וידבר אליו עברית, כי הוא גולה מארץ פרס ומכשש נדכה. אח"כ לחש לו באזנו, כי הוא יודע נכרי אחד מארצו, שמצא אוצר מטבעות זהב עתיקים בחפרו כמסלת הברזל והוא רוצה למכרם. היהודי נאות ויבקש ממנו, כי יביא אליו את הנכרי. הנכרי בא ויראהו מטבע של זהב וילכו אל הצורף לבהנו והנה הוא זהב טהור. היהודי קנה בלי מלא מטבעות כאלה בעד ת"ק רובל. הפרסי והנכרי נעלמו. אח"כ נודע, כי כל האוצר הוא של בריל מוזדב.

שני כהנים. ככרלין מצא סוכן נוסע פקודה בניה סודר אהר, שהיה שבע רצון ממנו ימים רבים. שם הסוכן היה קאדרם. בסוף נודע להסוחר, כי לא קאדרם שם דסוכן. כ"אס קאדן ויפטררה מהרה. כשענה כי סוכן נוסע צריך להקרא בשם חביב ולא בשם בזוי כזה. שום אדם לא יבא כנו"מ עם כהן". הסוכן תבע את אדונו בכ"ד ויצא חיב. דב"ד מצא, כי מקח טעות היה וטעות לעולם חוזרת. קאדן כתאבל וסקלל יומו על רוע מולדתו. והיפה כמכרה דזה הוא, כי גם שם בעל הבית בעצמו כהן.

מעשה רב. אחת התחבלות, שישתמשו בהן פושעי ישראל, למהר את התבוללות ישראל בעמים, היא רחית שבת ליום א'. בכרלין דנו הרבה בענין זה, אבל מתנגדי התחבלה רבו והתחבלה בטלה. באמריקה אין דנים דרבה בדבר. שם האנשים מעשיים. וכי יעלה על לב אחד הרבנים לרחות את השבת ליום א', הוא מודיע את אנשי קהלתו, כי מהיום והלאה לא יערוך עוד ופלה בשבת. אחרי שאין איש רוצה להתבטל ממלאכתו

ולרוץ לביהכ"נ על שעה אחת "בימי המעשה"; מהיום והלאה יערוך תפלה באחד בשבת והוא מבקש מאת צאן מדעיתו. למחול להתאסף ביום א' בבקר בשעה פלונית לעבודת ה' בביהכ"נ. הרב ליאון הריזון מהיכל "ישראל" בס"ט לואי עשה בן ויעש בזה נסיון משונה. תחת יהודים התאספו בביהכ"נ שלו נוצרים והוא ראה פתאם להדרתו, ואולי בגאווה נסתרה, שהוא לא רב, כי אם כמר. ויערך מכתב לאנשי קהלתו, בו הוכיח להם, כי עוד מעט והקהלה תאבד; הוא, הרב, אבד את השטו בעבודתו, בראותו, כי בתוך 600 האנשים, שהתאספו ביום א' לשמוע דרשתו היו רק 60 יהודים. הרב הסביר להם, כי כן לא יוכל להיות מעתה ואם לא תעמד הקהלה לימינו "לא יהיה לו לב לעבודתו".

מספר גולי היהודים בשנה. מחשבון לשנת האמיגרציה בחפי אמריקה נראה שמיים 1 ביולי 1902 עד 30 ביוני 1903 באו לאמריקה 76,203 יהודים (36,463 אנשים ו-22,996 נשים, 17,044 ילדים). הרכוש, שהביאו לאמריקה עולה בעשרה דולאר לנפש. 26,010 מהם באו ואומנותם בידם, 380 היו עובדי אדמה, 3450 סוחרים, 6664 שכירי יום, 7039 היו אוכלים ואינם עושים ויהיו מוטלים על אבותיהם. 47,689 מהם גלו מרוסיה, 18,759 מאוסטריה, 8562 מרוסניה. מספר כל הגולים, שבאו בשנה הנ"ל לאמריקה מכל העמים, 921,315. איטליה נוסלת חלק בראש הגולים. כי ממנה יצאו בשנה היא לאמריקה הצפונית 250,622 נפש, אחריה שלחה אוסטריה 206,011 נפש. מספר הגולים גדול עתה מאשר היה בכך השנים הקודמות, ובשנה הזאת, 1904, התרבה עוד הרבה יותר, כי מפני המלחמה יברחו המונים המונים, שאינם מסכימים לצורך המלחמה. ע"כ מחמירים עתה פקידי החוף בחסי הכניסה. על כל גולה להודיע מיד בעלותו אל החוף את סרוביו שבאמריקה. כי בא. ועל הסרובים לסבל על עצמם לכלכל את הגולה ולשמרו, שלא יפול למשא על הצבור. כי ימצא באמריקה איש פושט יד לצדקה, מיד יתפשוהו השוטרים ויביאוהו אל החוף, להשיבו אל הארץ, אשר ממנה בא.

רפורם חדש. חלק מהיהודים בפרנציה נוהים אחרי ד' ורתו. אך הלא אנשים משכילים הם ואינם יכולים לשוב את המצות המעשיות והדינים והמנהגים והם רוצים בכך זאת, שלא יגדלו בניהם בלי רת ובלי דעת היהדות. ויוציאו כרוז, לעשות רפורם חדש; להסיר מן התורה כל הרברים, שאינם מתאימים למצב החברה במאה העשרים ולהורות לילדים תורה מהורה, שיש לה ערך רתי ומוסרי. הוא הרפורם הישן במהדורא חדשה. בירת תיאטר יהודי באנגליה. עשיר יהודי בלונדון סנה כבר במזרח לנרון לבנות עליו ארמון לתיאטר יהודי בשם "ארענט". ההיכל יכיל כאלפים איש

*

חלק מפורט-ארטור נלכד.

שמועה באה מטאקיא בירת יפן, כי שלש מצודות מפורט-ארטור נלכדו ביום א' ע"י צבאות היפנים מצד תיבשה. בעמק פנשוולין לקחו היפנים 275 שבויים מלבד בלי תותח רבים. — ללנרון באו שמועות, כי צי רוסיה מוולאדיבוסטוק יצא שנית ויעש נזק גדול ליפנים.

מתוך שנאה.

המזאבים צירו לבני ישראל בנכליהם, ע"כ הפקירו להם בנותיהם לעשות נבלה. והחסידים ישלחו לבית הספר בנותיהם, יען כי ישנאו את ההשכלה. ש. י. טש.

למחשבי קצין.

מפני חטאינו גלינו מארצנו, זה קרוב לשנות אלפים, ועוד השמן מרקד בתוכנו כפרוד לבבות לשם שמים.

הנה אלה בלשונם חץ על בני ציון היקרים,

כי דוחקים המה את הקץ במעשיהם הישרים.

לסמוך — יאמרו — על הנפ, כפלוני התמים, לחכות עד בוא עת, באחרית הימים.

הן פקד אל רחמן — מדוע לא תדעו? היום הגיע הזמן; רק אם בקולו תשמעו.

לא במחשבי קצין יושע לאום ולא בחבוק ידים, לא בבכי גם לא בצום תבנה לנו ירושלים.

רק לעבוד עלינו מוטל, עלינו לעשות מעשה: "יכול יהא יושב בטל — תלמוד לומר בכל אשר תעשה". מרדכי בן-הרב.

משדה הספרות והמדעים

לתחית לשוננו.

מאת

משה שולבוים.

(סוף במקום המושך).

אמנם נמצאו דברים רבים אצל הסופרים הצריכיים עיון, כמו (בדברי גרוזבסקי, ראשית למורי שפת עבר) בדיו (מיניטענפאס), וכי כעורה קסת שאמר יחזקאל? — פסילים (שטיינברוך, ג"כ בדברי הנ"ל), מלה מסופקת מאד ומדוע לא מחצב אבנים או נקרת צור? אצטבה (וואנדרברעטט, שם) ובתלמוד: אצטבא דאמור רבנן או ספסל דאמרי אינשי (קרושין ע'). מזגון (שפיזשראנק). אין לו יסוד והמלה במס' כלים סתומה. 'שמשה' (שייבע), טוב יותר זכוכית או פח החלוק; כמו פחי הזהב, ושמשותך במקרא (ריינע זאגנן) יש לו ב"ס כונה אחרת. ספק הוא, אם נסתמו החלונות בימים ההם בזכוכית ולא נזכר שם זכוכית בשום בנין, מכתב (גריפפעל), וברד"ל ירוש' (תענית פ"ד ואיכה רבה ב') א"תא מכתוב. סבון, (זייפע) ע"פ הערבי שאין לו פ' רגושה, ובתלמוד ספון או צפון. סרגל (ליגעאל) לפענ"ד טוב יותר מ'קרט. סדנה (ווערקשטאטמעט) מנלן? סדנא בארמית כמו סרן בעברית, שהוראתו בלאק או אמבאס. ש'פד (ענגען), מ'שד'דה (ענגע), כן הוא לפי התרגום האשכנזי, שלא דקדקו, ובאמת אין ש'פד אלא תקון השדה ועבודתו בכלל והוא נגזר משם שדה, ובעברית יאמר על המושג הנ"ל ש'נה סני'ה, והשם אין במקרא, ואולי נוכל להשתמש עתה בשם "מורינים". סכר (צוקקעדי), בפוסקים כתוב סוקר, ולמה נשנה? הל'סם (לאטעהען) ובתלמוד רתף, ואין הל'סם אלא צוזאמטענליימען (ב' נסרים). שלבי הסולם (שפראסעסן דער לייטער) ובתל' איתא שליבות (מכות ז') ושלבים במקרא יש לו הוראה אחרת. מ'עדר (יאטאהאקקע) ובתל' קרדום של נכוש, אמנם הוראת שם מעדר הוא גראצשייט, כמו במעדר יעדרון. שומשם (מא'הן) ובתלמוד שמו פרנים, והוראת שומשם הוא (עוזאמקרויט). שפון (ראנגען) ובגמרא מפרש דישרא והוא (דינקעל), כמ"ש בלשון ערבי. קטניות (ערכוען) ובתלמוד פישון, והוראת קטניות (הילזענפריימעט). דברכניות אינן (קירשען) ראה תבואות הארץ. רובה (פלינטע), רוב הסופרים כתבו קנה-רובים. רהיטים (מא'בעל) סתבה (לאפפען) ובתל' מטלית, סארטוט. אפיקומן (קאמפאט?) מקם (שהעעמא-שינע) יבתלמוד מוליאר. אגן הירכים (בעקען) ובתלמוד קטלית. מ'ק'טה (שנזפמ'וד) למחוט האף? ובתלמוד מוחטין את הפתילות ולא האף. וכשיש לחדש אוכי יותר טוב מ'חמס. מ'ער (ליכטונג) ובתלמוד קרחת ומער יש לו הוראה אחרת. צעצועים הוראתו (בילדהויערארכייט) ולא

שפיעלצייגע או סופפען. אציל איננו ארטהאלע, כיא ארם, אכסעל, וקרסולים אינם אלא רגלים במליצה ות' אשכנז לא דק. חן חן (דאנקע!) לפ"ד הוראת תשואות חן חן (כייפאללסרופע).

בדברי מר טביוב מצאתי: ע'רב (וויידע) ובתלמוד ערבה (מורביות של ערבה). מ'פ'צת (אנעל-שייבע) ובתלמוד דחליל. ב'בר (מענאזעריע) ובתל' ב'בר (vivarium). קלשון (הייגאבעל) ובתלמוד מולג. ג'לעג (לא'בערליך), ידוע ענין המלה במקרא, והמישג לא'בערליך אבן מעטסה לסופרים. והיותר טוב: מביא לידי נחוך, מעורר שחוק, ובמלה אחת: מ'ב'רת. בית חרשת (סאבריק) ומדוע לא בפשיטות בית עבודה? ובמקרא מצאנו בית עבודת הבוץ (דה"א ד' כ"א). ת'רגל (געווא'הגען) ובתלמוד ת'רגיל, ובמקרא הוראת תרגל גא'נגעלן ובל' סורי שרגל מבנין שפעל. שובלת שועל איננו האפער ושאת איננו געשוויר ובתל' מורסה. נם גמר איננו צווערג ובתל' ננס. סנאי (אייכה'ארכען)? ספה (זאפע?) פעם ברזל (הופ-אייזען), טוב יותר פרסת ברזל. צלחת הוא אצל טביוב מאשע ואצל גרוזבסקי מעללעך. ובמקרא צלחת — בועזן וגם שיססעל. ונראה שהוראת השרש היא בקיעה (שפאל-מען. כמו מצלחי ציבי), ונקרא כן קרע הבגר על החזה (שליטץ) וגם החצי מן הקרויה (קירביס), שנבקעה לשנים והיו משחמשים בו במקום קערה, וכן נקרא גם בתלמוד כלי עשוי מן הקרויה (חרוק הקרויה).

ויש עוד בשום, שנהגו בהם הסופרים שלא בצדק, כמו שכותבים על "מורנען" התנושש וחלוץ עצמות, ובתלמוד (שבת קמ"ז) התעמל; ראה ירושלמי (פאה פ"ח), והסופרים משתמשים בהתעמל ותעמולה להוראת. אג"י-מיערען" האין זה בלבול הלשון? וכבר העירותי פעם אחת, כי על כי תרגם היוני מלת חשמל — עלעקטראן (בערנשטיין) ושקא בצדק (כי לפי פירוש המפרשים חשמל הוא איזה תערובת נחשת עם מתכת אחרת, כמו שיש ממנה נחשת מצ'רב, נחשת קלל, נחשת טרוק), ע"כ ישתמשו בשם חשמל להוראת עלעקטריציטאט! יש כותבים מ'נאם (רעדע) ומדוע לא בפשיטות: דבור או מ'ד'בר (מדרבו נאוח, מ'ד'ברותיו) ובמקרא נשא משא רעדע. סארטראג דאלטען) ואין נאום אלא אראקעל ואינו נהוג אלא אצל נבואה. רבים כותבים החוץ מעמר (שטאנד האלמען) והוא גרמניסמוס רחוק מאד מדרך העברית, והעברי אומר בפשיטות: עמד (נסו יחדו לא עמדו). גם שבע רצון להוראת צופריעדען זיין איננו עברי. ובתלמוד נחת רוח, נחה רוחו. טובים מאד החדושים: חבל תחבולות (פלא'נע, ראנקע שמיעדען), קדם פני הרעה (פארבייגען). יש מאמינים, כי כל מה שנכתב פעם בספר או מכתב עברי לאוצר לשון עברית י'ש'ב, ע"כ יבא גם "אכרך" (יונגער מאנן) בתוך הבאים — חפי ראשך עברית! ויש חוטאים בנקוד וכותבים הבאי, נדאי, כדאי בחירק לשון פעל והוא שבוש גדול וצ"ל הבאי, נדאי, כדאי, וכן כנאי גבאי, כחשאי. מצאתי בדברי קלויזנער מ'נ'ף להוראת העבעל. ומה טוב היה אלו היתה הוראת שרש נוף — הר'פה, אבל באמת איננה, כי אם ענין עננוע (שווינגען, אים זינגע פאן ארטעהרשווינגען) ובתלמוד הניפי לי במניפך (פא'כ'ן מיט דעם פא'כער), ואין תרומה ותנופה אחת, וזהב התנופה ענינו הזהב המוקדש ע"י נרנוד ונענוע. אגב אורחא אפרש פי' מלחמות תנופה. שהנביא חרה אפו מאד על מלך אשור אשר הניף ידו על חר ציון כמ"ש ינוסף ידו הר בת ציון, כלומר יניע ידו, ע"כ אמר כנגד זה: והניף ידו על הנהר (פרת) ואמר להנפה גוים בנפת שוא (צו שווינגען אין פא'לישער שווינגע), תנופה כנגד תנופה, וזה מלחמת תנופה.

כל אלה מצאתי לשים לפני הבאים בשערים האלה ובכלל לפני הקהל הגדול קוראי לשון עברית והמה ישפטו משפט לשוננו הקדושה, והחכמים הנכבדים, אשר עוררתי ספק על פצת מדבריהם ודנתי לפניהם כתלמיד הדן לפני רבו, יסלחו לי, כי למען לשוננו הקדושה עשיתי ואנכי ידעתי ולא נכחדו ממנו הגדולות, אשר עשו איש מקצוהו בספרות העברית וכבודם לעולם יעמוד.

הגליון רבים והמקום צר. נעיר בזה להמנעים כחם בחבור שירים, כי עקר השיר אינו הלשון היפה וההברות השוות והשקולות בסוף, עקר השיר הוא רוח השירה, ע"כ אל נא יתרעמו אלה ששיריהם לא יתקבלו. — י. ל. בק. : שם הסופר ברדיטשסקי הוא רקטור מיכה יוסף ב. ושם הסופר אחר-העם הוא אשר נינצבורג. — נג"ב : לא זכו. — יה"ל : דרך ירוסלאו, קראקא, אשוויעטשים, מחיר הנסיעה לערך שמונה כתרם. — בהמ"ש : קבלנו. — ל"ג ב. : על איזה ענין בעיר מושך תוכל לכתוב כתפצך. — א' מ' ה' : אם דברך לא נתקבלו אות הוא, כי לא יכלו להתקבל להפוס. לכאר מדוע אי אפשר, לשירים ארוכים אין מקום. סר אלעזר רוקח הוא איש הגון ואמת בפיו. — לרבים : למרות הערותינו זה ב' פעמים יוסיפו לשלוח אלינו מכתבים בלי מרקאות כראוי ואנחנו לא נוכל לקבלם, כי הפוסט דורשת ממנו קנס הרבה מאד. ישימו נא הכותבים אל לבם, כי אין לשלוח מאנוסקריפט במארקא בת ה-8 לר. — ל"ג ב. בפאנקוב : אלו הרפסנו כל דבר בלשונו היינו צריכים להרשים עשרה בויגן בכל שבוע. — י"ש : דברך יבאו מעט מעט, השיר ארוך ביותר; אולי זמנו יבא. — י"ד ה' : לענותך על כל שאלותיך יש לכתוב כפרים שלמים ולזה אין פנאי. — ש"ם בבר. : אין לשנות אדרכה מארם לארם מפני הרמאים.

ברכת מו"מ.
 בשם חבורתנו. אהבת חסדי' הנני מברך בכרכת מול טוב בשם כל החבורה את כבוד עשרת ראשנו הרב הנאון הנביר ח"כ, תורה ונוראה במקום אחד, במקום גדולתו שם ענותנותו, מוכתר ככתר היוחסין כשית מו"ה פינחס הלוי איש האראויטשן שליט"א אביד דפה והגליל, ליום בואו בהתקשרות ברית התנאים בכתו הפלה המהוללה. צעירה לימים ובכירה בחכמה ובמדעים מרת מירל תחי' עם החתן החי"ב מלא ונרוש בתורה ובחכמה ויראת ד' הוא אוצרו כשית מו"ה שלמה זלמן יחי' בן הנביר החסיד המפורסם בשמו הטוב ובמדות טובות כשית מו"ה ר' יוסף גאלדשטאף שליט"א מקראקא — ישמחו האבות ותגלנה האמהות, יעלו האבות ויגילו הבנים וד' הטוב יאמר לרבך טוב.
 עברו המשתחהו מול הררת קדשו.
 דניאל שטערנפעלר
 מייסד החבורה, "אהבת חסד" באהאראדטשאן.
ארגו מכתבים.
 להשולחים לנו שירים : זה שתי פעמים העירונו במקום הזה, כי לשירים גדולים אין מקום בשום אופן. ענינו

שמות ימי השבוע. בשפת עבר אין שמות לימי השבוע, כי היה דרך העמים לקרוא לימים בשמות האלילים. עתה מוכיח הסופר יעבץ עורך "המזרח", כי היו ליהודים שמות השבוע והם נזכרים בתרגום שני של אסתר : יום א' חולתא (ע"ש בריאת עולם), יום ב' רקעיתא (ע"ש הרקיע), יום ג' נגנזיתא (גן, ע"ש הדשא הארץ), יום ד' נהוריתא (ע"ש המאורות), יום ה' רחשיתא (ע"ש בהמה ורמש), ויום ו' נקרא בהלמוד ירושלמי ערובתא (ע"ש ערב-שבת). יש אמנם לשמות צורה ארמית, אבל אפשר להשמיש את האלפין שבסוף ויקבלו צורה עברית. נכון מאד להשתמש בשמות האלה, כי בכמה מקומות קשה להשתמש בשם המספר.

הנני מברך את רעי היקר מר ישראל ליפמאן הורוויץ מרישא לארוסיו. אברהם שפירא.
 הנני מברך בכרכת מו"מ את רעי היקר מר ישראל ליפמאן הורוויץ מרישא לארוסיו.
 זלמן רוזנוואסר.

ג'מנאזיום עברי.
 בכל הגמנויות המכלולות יתקברו בנינו לישראל ויגדלו ללל תורה וכל מי שיהיה צריך ללמוד הלל ישות, כי יוכל לגדל את בנו בגמנויות המצרי, צלחה, ענין קדוה וקדוה לקח בנקלה, וס' ופוסקו צדק ג'ם כל המוריס, אשר ילמדו בגמנויות אשר להונעלה וימוכני צדקתו ולוונתהו הקדושה הנקורה לנו. ונסקו ישנה קצנו תעודות, אשר ישו צדקתו לכל דבר להעודו הגמנויות אשר לעומתם. לעומתם כשרים בולג ולסקניה נעשלה ידלו חלש כל צדקתו. גם פולנית לינודו ג'ם.
 Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

Rzeczywiście najlepszym ze wszystkich dotychczas do prania białej bawełnianej używanych środków jak mydło, soda, proszek etc. jest Schicht'a nowo wynaleziony

Ekstrakt do prania i namaczania
 Marka
„Pochwała gospodyń“
 Zalety:

1. Skrótca do połowy czas potrzebny do prania.
2. Zmniejsza robotę do czwartej części.
3. Używanie sody staje się zbytecznym.
4. Bielizna jest czystsza.
5. Jest dla rąk jakoteż dla białizny zupełnie nieszkodliwy zaco ręczy podpisana firma.
6. Jest tańszy przez swą nadzwyczajną wydajność od wszystkich innych środków do prania.

Po jednej próbie okazuje się powyższy ekstrakt dla każdej gospodyni i praczki niezbędnym.

Wszędzie do nabycia.

מ. פרייליך
 ק. ק. אויסשליסליך פאטענטירט
 ספעציאליסט אין באנדאוש-פאך
 פיר ברוכליידענדע
 בעזיטצער דעם עהרענדיפלאקס דער
 „סאציעטע“ היגעניקיע אין פאדוא
 לעמבערג גראדעצקא 35.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכליידענדע, אויסשל. ערצייענער פאן קי. ק. פאטענט באנדאושען אין לעמבערג.
 פאן דען אייניגסטען אונד אויפריכטיגסטען געפיהלען מיינעם הערצענס פערנאלאסט שפרעכע איך איהנען היעמיט עפענטליך מיינען פערבינדליכסטען דאנק פיר דיא וואונדערבארע רעטטונג מיינעם פאן אייניגען הערפאראנענדען ערצטען, אהנע לעבענס געפעהרליכע אפעראציען אויפגעגעבענען לעבענס, אויס. — נאכדעם איך איבער אנראטהע דעם הערן דיר. ס. מעטה אין יאסלא אין איהרע אנשטאקט אים האלכטארטען צושטאנד דע אנעקאממען בין, האבען זיא עם דורך איהרע נאטורלימעטהאטע אהנע אפעראציען אונד בעדיקאמענדע דאצו געבראכט, מיך ביננען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען לידען שמערצאצו צו בעפרייען, אונד קאנן איך דאהער אויס אייגענער ערפאהרונג נור זיא אלס דען אייניגען ספעציאליסטען אין דיעזעם פאכע יעדען ברוכליידענדען צום וואהלע זיינער עזונדרייט סיט פאללסטער געוויסענדהאפטגיט אינעמפעהלען.
 לעמבערג דען 4 יענער 1908.
 12-1
 Louis Aloyse Lorentz. Dampfsägebeamter in Jasło geb. Paris.

Wolf Zuckermann
 KRAKAU
 Bożego-Ciała 3
 im Hause
 des Herren Grünwald
 עמפפיעהלט זיין רייבהאל-
 מיגעס
שוהווארען לאגער
 אייגענער ערצייענען.
 ביננען 6 שמונדען ווירד
 יעדעס מאם - מוסטער ער-
 צייגט, וואונדערשאן געאר-
 בייטעט עט
בילליגסט בערעכנעט.
 אויך רעפאראטורען ווערדען
 אנגענאמען.

Hotel Londres
 Krakau, Stradom
 Inhaber SALAMON WASSERLAUF
 גרעסטעם האמעל דער יודישען קויפמאנס-
 וועלט, נייא רענאוויירט, שעהנע ציממער,
 גוטע קיכע, שטייענע כשר, פיר זאממער-
 סעזאן שענהען גארטען איינגערביטעט.
 פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע
 ברויכען בעסטענס געאיינגעט. עמפפאהלען
 צו בילליגסטען פרייען.

עפילעפסי
 לחלו-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד ליה ויסכלתו בהנם פראנקא ע"י
 Privil. Schwanen - Apotheke
 Frankfurt a. M.

Billigste und beste
 Kautschuk - Stempel und Typen-
 Fabrikation
I. HOROWITZ, KRAKAU.
 Bożeciała No. 4.
 Kautschuk-Typen, 20% billiger

נ"י אייגענעריכטעטע קראקויער
בשרה דאמפפזעלכוואארען-פאבריק
 מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערצייעט שענע, פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט, שינקען, קרענווירסמל א. ו. ו. פערזעהען מיט הכשר ישל הרב הגאון דפה שליט"א. עמפפיעהלט צו בילליגסטען פרייען. אויף פערלאנגען ווירד פרייקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
מנחם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
 KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

ניכט
10.000
קראנען
 אבער פיעלע קראנען
 ערשפארען זי, ווען זי דען פרייען-קראנט פאן דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
 Uhrmacher & Juwelier
 פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראמיט צוגעזענדעט ווירד.

Sina Pelz, Krakau
(Österreich) Gegründet 1873.
"עדה"

זיא קויפען, פערלאנגען זיא מיינען נייען גראססען פרייזקוראנט מיט ציר. 1400 אילוסטראציען פאן אוהרען, קעמטען, גאלד, זילבער-כינאוילבער-ניקעל-מוזיקווארען אונד אנדערען כעדראפסארטיקלען מיט שמוינענד גילדיגען פרייזען. זעלבע פערזענדע אויף פערלאנגען גראסס אונד פראנקא. איינע פיינע ניקעל-רעמאנטוואיר-אוהר, זעהר גוט געהענד 2 פל. 10 קר. איינע פיינע זילבער-רעמאנטוואיר-אוהר, זעהר גוט גע 3 פל. 75 קר. וועקקער-אוהרען זעהר גוט געהענד פאן 1 פל. 15 קר. אויפווערטס. איינע זילבערקעמטע שאן פאן 80 קר. אויפווערטס.

M. GALITZER
KRAKAU

Dieltsgasse 41. Grünwald's Haus

הויפט-נייערעלאנגע זעממטליכער אר-טיקעל אויף דעם געביעטע דער אָפטיק, הירורגיע עלעקטראטעכניק, קאממעטיק אונד באנדאזשמיטעל. ברובבאָנדער פֿיר ביידע געשלאָכטער עט קינדער אין בעסטער סאָלדעסטער אויספֿיהרונג.

ערשטע לעמבערגער
כשר דאמפף זעלכווארען פאבריק
פאסט עט קאמפף.

לעמבערג גאזאוואנסע נומער 10.
קארל-לודוויגשטר. 41.
הויפטפיליאלען באַיאָמף 18 אין לעמבערג באַזשניצא 20 1-12
איינציג דאשטעהענדע כשרה זעלכווארען פאבריק, וועלכע אינטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבה"ג מהר"ר יצחק שמעלקעס האב"ד מק"ק לבוב שטעהט. ערצייגט דיא שענסטע גאלאמי עט פערשיע"ד דענע זעלכווארען צו ביליגע פרייזען.

ווער לייכט געלד פער-דיענען וויל, דער פער-לאנגע דען גראססען איללוסטר. פרייזקוראנט איבער אוהרען, קעמטען, גאלדווארען, כינאוילבער, מוזיקווארען, אוהרענבעשטאנדטיילע אונד ווערקצייגע, וועלכעם גראסס אונד פראנקא פערזענדעט ווירד.

F. PAMM, KRAKAU (Österreich)
Zielonagasse 3. Gegr. im Jahre 1852.

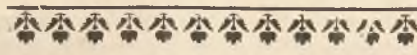
האטעל & רעסטוראציען

זאממט גוטע כעדראטונג עצה טובה צו אללעם, נוד ביא וואלף זאלץ, קראקווא קראקווערנאסע 29 (קוימארק)

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukem S. L. Deutschera w Podgórzu.

J. B. Rappaport
Dąbrowa b. Tarnów.

גראסס מעטה-ברויערייא
געגרינדעט אים יאהרע 1878.
עמפפיהלט זיין פאבריקאט, וועלכעם גוט כעקאנט איז, מיט אללער בילליגסטען פרייזען אללערלייא סארטען א. צ. : שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד דאשפעלמעטה, קאפאוויטץ וויא מאליאנק, ווישניאק, זאווע אויך אלטע כומעללען מעטה מיט דען נאהמען
Stary polski trunk.

Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakaugasse Nr 33.
ערצייגט דיא שענסטע קאלאמי, ווערא-נעזער, כרוסט, שינקען, רויך עט קרענ-ווירטעל א. ז. וו. עמפפיהלט
← צו בילליגסטען פרייזען. →
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

מופת הדור.

חולדות רבנו יחזקאל הלוי לאנדא זללה"ה בעל הנו"כ והצלת קורותיו פערזותיו לטובת עמו, דתו, וארצו, תכונת נפשו והלך רוחו; קורות צאצאיו הגאונים ותולדותיהם מאת יקותיאל ארי' קאממעלאר בעיר ריזשא. על הספר הזה יש להמחבר ככתבו תהלה מאת הגאונים והחכמים האלה: עקצעלענץ חכם באשי אליהו חזן מאלכסנדריא של מצרים, ר' חיים ארי' הלוי איש הורוויץ האב"ד בקראקא, ר' אברהם יצחק קוק האב"ד ביפו, ר' י"ל צירלואהן בפרילווק, ד"ר נ. עהרענפעלד האב"ד בפראג, א. א. הרכבי, משה שלום קאזאנאו האב"ד בהאָמבעל, ר' שלום מרדכי הכהן האב"ד בכרעוואן, ר' שלמה בובער. גם נלוה אליו ספר "חוקי האישות עיף דת משה והתלמוד" מאת רבנו ה"רודע ביהורא" אשר חבר עפ"י בקשת הקיסר יוסף II.

שניהם יחד מחירם 1.50 קראנע עם המשלוח האדרעסעט אל המחבר:
Ksiel Kammelhar, Rzeszów, Galizien.

Saul Rafael Landau
Juvelier
KRAKAU Stradom 13.

עמפפיהלט זיין רייכהאלטיגעס לאנער פאן עכמען שווייטצער גאלד אונד זילבער אוהרען, גאלד קעמטען, גאלד אונד זילבער & יובעלען נוארען. צו דען בילליגסטען פרייזען. דעעלסטע כעדעיענונג.

Abraham Pemper
Podgórze bei Krakau.

מעכאנישע וויססשיקקערייא פאבריק
יעדעס איינגעזענדעטע מוסטער ווירד גענויא עט בילליגסט אויסגעפיהרט.

ציונים! ציונים!

אם ע"פ התורה בנייעמך ובנייעריך קודמים לאחרים במצות "וחי אהיד עמך", דן לנו הציונים כודאי הציוני קודם לבלתי-ציוני ומכל-שכן לבני-נכר. לכן החובה על כל יהודי וכיחוד על כל ציוני, לבלתי קנות הילון לפסידוסן
רק מהפאבריקה היהודית הגדולה של הילון
CH. L. SPITZ, KRAKAU
כפרט אחרי שכבר נוכחו הכל, שההילון האלה עילות כמובן על מלאכת פבריקאות אחרות. עת הוא, שיסירו אחינו את המשפט הקרום והמעוקל מלכם, יחזקה על סחורות בני נכר שהן טובות מסחורות של יהודים וראויות הן לשלם כעדן כפלים. קנו נא ציונים לדוגמא הילון מהפבריקה הציונית הזאת, אשר על כל שפופרת נרפס מגן-רוד" עם שם "ציון" ותוכחו, כי למרות המחיר הנמוך, ההילון טובות מאחרות דרשו: מאת כל המראפיקות לתת לכם רק הילון כאלה.

Kaufmännischer Fern-Unterricht!
נאכשמעהנרע לעהרפאָכער קאַנגען פאן יעדערמאן אהנע כיוואנדערע פארקעננטניסע אים כריעפליכען וועגע גרינדליך ערלערנט ווערדען:
1. דיטשע שפראכליהרע 9. קויפמאנישע רעכנען 17. געאגראפיע
2. האנדעלסקארעספאָרעניץ 10. וועכטעל-לעהרע 18. סטיליטיק
3. איינפאכע בוכפיהרונג 11. שאַנשרייבען 19. געטראַנספּאָרט
4. דאָפּעלטיק 12. קאָמפּאָזיר אַרבייטען 20. געאָמאַטריע & אלגעבא
5. אמעריקאנישע 13. וואַרענקונדע 21. סטאַטאַסטיק (גאַבעלסג.)
6. לאַנדווירטשאַפּטל. 14. האַנדעלס-געשיכטע 22. " (שטאַלצע-שרט)
7. פאַבריקס- 15. וועלטגעשיכטע 23. " (לעהמאַן)
8. באַנק- 16. פּאַליטיק ווירטשאַפּטסלעהרע 24. דעכאַטענישע שריפט-לעהרע.)
בייא גרייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאָכערן נוממער 23 גראמיס.
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
אנפראגען נור געגען רעטורקארטע.
פראספעקטע אונד פראבערדיעפע יע K 1 פראנקא.
Erstes commercielles Unterrichts Institut. Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze—Krakau.
צייגניסען ערהאלטען 10% ערמאָסיגונג. 1-18

30% בילליגער אלס איבעראלל.
G. L. Grajower
Krakau, Krakaugasse Nr. 16
im Hof (vis a vis A. Faust)
עמפיהלט זיינע רייכהאלטיג אססארטירטע
שוהווארענהאנדלונג
צו בילליגסטען פרייזען.
גלייכצייטיג עמפפיהלע איך מיין ענגראף-לאנער פאן לעדער-לאקע אונד קאנזערווירונגס מיטטעל פיר פיינערע שוה-ווארען ווי: שעווראָה, פראנרעס עט'צ. 50% בילליגער אלס איבעראלל.
30% בילליגער אלס איבעראלל.

מלון אשכנזי-עברי.
מכל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. המלים העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש בכל החדושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שחסר עוד השלים ע"פ לשון אשור, סוריה וערב. המלון האשכנזי העברי הוא דבר נחוץ לכל תלמיד הלומד עברית, אבל גם לכל סופר עברי.
נערך ע"י הד"ר מ. טארגעל
ויוצא לאור בחוברות ע"י המו"ל קליין בפאָענאָ.
מחיר כל חוברת חצי הכתר. יצאו לאור עד כה נ' חוברות.
חוברת נ' היא כפולה. האדרסה:
L. KLEIN, Buchhandlung, Pożega (Slavonien).
או אל המחבר: **Rabbiner Dr. M. MARGEL.**